

00YR00153

SKUP 1999 – 41

Prosjekt: Knudsen-saken
Medarbeider: Monika Nordland Yndestad og
Gunnar Wiederstrøm
Publikasjon: Bergensavisen
Publisert: Mai – desember 1999
Medium: Avis
Tema: Retts- og kriminal/politikk

Knudsen-saken

Monika Nordland Yndestad og Gunnar Wiederstrøm, Bergensavisen

Publisert: Første artikkel sto på trykk i Bergensavisen 12. mai 1999. Frem til 23. desember har 27 artikler stått på trykk.

A. Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

Utgangspunktet for saken var et tips om at nåværende stortingsrepresentant Terje Knudsen gjennom hele 1993 hadde vært sykemeldt, og samtidig hadde mottatt godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste fra fylkeskommunen og kommunen når han var til stede på politiske møter. Knudsen var gruppeleder for Frp i fylkestinget, samt medlem av bystyret. Knudsen var på det tidspunktet privat næringsdrivende med eget firma. Firmaet hadde i 1993 store økonomiske problemer og gikk siden konkurs.

BA hadde tidligere omtalt Knudsen i en artikkel i 1995 etter at kommunale og fylkeskommunale verv var fordelt i forbindelse med kommune- og fylkestingsvalget. Den gang laget vi en oversikt over antall verv og de honorar Knudsen mottok. Knudsen var den fritidspolitikeren i lokalpolitikken som hadde flest verv, ca 15, og dermed også mottok desidert mest i honorar - rundt 300.000 kroner i året.

B. Hva var den sentrale problemstilling ved starten av prosjektet?

Den sentrale problemstillingen var å avdekke om Knudsen hadde mottatt sykepenger samtidig som han mottok tapt arbeidsfortjeneste, og derved bedrevet trygdemisbruk.

C. Ble problemstillingen endret underveis?

Vi har måttet endre problemstilling flere ganger underveis. Delvis fordi vi ikke kjente alle sidene ved saken. Delvis fordi det viste seg vanskelig å dokumentere opplysninger fordi disse måtte hentes fra arkiver som lagrer sensitive personopplysninger.

Vi hentet inn boberetningen etter Knudsen firma som ble begjært konkurs i september 1993. Av konkursberetningen kom det frem at Knudsen hadde vært syk i hele 1993. Men det lot seg ikke gjøre å dokumentere om Knudsen hadde mottatt sykepenger, fordi bobestyrer hadde levert hele regnskapet for boet tilbake til eneaksjonær Terje Knudsen. På dette tidspunktet hadde vi ennå ikke tatt kontakt med Knudsen. Det lot seg heller ikke gjøre å få verifisert via lukkede kilder med tilgang til trygdedata om Knudsen hadde fått sykepenger. Senere ble Knudsen spurt om dette. Han svarte da at det å være syk ikke var det samme som å være sykemeldt. Informasjon om Knudsens lave nettoinntekt i 1993 bekrefter at han neppe kan ha mottatt større summer i sykepenger.

Men vi hadde en fullstendig oversikt over hvilke verv Knudsen hadde hatt i perioden 1995-97, da han ble stortingsrepresentant. Og vi visste at Knudsen hadde mottatt betydelige summer i tapt arbeidsfortjeneste også etter at han ble slått konkurs.

Vi bestemte oss for å avdekke:

1. Hvilke kommunale og fylkeskommunale verv hadde Knudsen i perioden 1991-95.
2. Hvor mye Knudsen hadde mottatt i tapt arbeidsfortjeneste i årene etter at firmaet gikk konkurs.
3. Om Knudsen hadde varslet kommunen/fylkeskommunen om sin endrede status som arbeidstaker.
4. Om han etter konkursen hadde tjent penger på annen privat næringsvirksomhet.

Siktemålet var å avdekke om Knudsen urettmessig hadde mottatt tapt arbeidsfortjeneste. I kommunale og fylkeskommunale regelverket heter det nemlig at en politiker, for å kunne få dekket tapt arbeidsfortjeneste etter høyeste sats, måtte kunne dokumentere inntektstap.

Under dette arbeidet fant vi ut at Knudsen hadde meldt seg arbeidsledig vinteren 1994, og at han hadde vært arbeidsledig i minst 15 måneder. Vi skal komme tilbake til hvordan dette ble avdekket senere i rapporten. Dermed ble det også nødvendig å sjekke om Knudsen urettmessig hadde mottatt arbeidsledighetstrygd. Vi visste før vi avdekket at Knudsen var arbeidsledig at Knudsen hadde mottatt nærmere 260.000 kroner i honorar og tapt arbeidsfortjeneste i 1994.

Uansett kunne Knudsens status som arbeidsledig underbygge at han ikke hadde rett på tapt arbeidsfortjeneste etter høyeste sats, fordi han som arbeidsledig mottok langt mindre enn 1100 kroner dagen. Det var i 1994 høyeste sats for tapt arbeidsfortjeneste. Laveste sats var 600 kroner. Det var det Knudsen skulle hatt utbetalt. I 1995 ble høyeste sats hevet til 1500 kroner.

Med Knudsen omfattende portefølje av verv var sjansene store for at Knudsen hadde to møter samme dag. Derfor bestemte vi oss for også å undersøke om Knudsen kunne ha krevd tapt arbeidsfortjeneste for to møter på samme dag.

Utrykket endre problemstilling er ikke helt presis. Det er kun den første problemstillingen vi har gitt helt opp etter at vi relativt langt ute i prosessen skaffet oss en oversikt over Knudsens inntekt 1993. De øvrige problemstillingene har vi jobbet med hele veien, selv om fylkesarbeidskontoret har konkludert med at Knudsen ikke har mottatt for mye i arbeidsledighetstrygd.

D. Kort beskrivelse av organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problem

1. Organisering:

Siden vi var to journalister, og vi i hvert fall i en kort periode - en knapp uke - hadde muligheten til å bruke all arbeidstid på saken, søkte vi å fordele arbeidet mellom oss. Den ene hadde jobbet mest med politikk, den andre mest med krim og det ble naturlig å jobbe opp mot kilder og offentlige etater ut fra der den enkelte var best.

Etter det første kjøret i forbindelse med offentliggjøring av artikler i mai, har arbeidet blitt plukket frem fra tid til annen når vi i en ellers travel hverdag har hatt ledig tid. Saken har vært til behandling i flere politiske utvalg i fjor høst og vinter. I den forbindelse har det vært naturlig å trekke den frem igjen.

2. Metodebruk:

a.) Gjennomgang av offentlige registre:

- Offentlige dokumenter i tilknytning til konkursen i Knudsen to selskaper fra skifteretten
- Rolleutskrift Brønnøysund
- Sjekk av selskapet Knudsen Trading i Brønnøysund og på fylkesskattekontoret
- Sjekk av nettoinntekt på ligningskontoret tilbake til 1991
- Utskrifter av utbetaling av tapt arbeidsfortjeneste fra lønnskontor i kommunen i årene 1991-

- Gjennomgang av over 20 møteprotokoller for fylkeskommunale og kommunale råd og utvalg gjennom tre år.
- Gjennomgang av kommunale og fylkeskommunale registre over representasjon i verv og utvalg.

b.) Gjennomgang av sakspapirer/reglement:

- Regler for arbeidsledighetstrygd
- Regler for tapt arbeidsfortjeneste i kommunen og fylkeskommunen.
- Gjennomgang av sakspapirer i forbindelse med fylkeskommunale og kommunale organers behandling av honorarreglement.
- Gjennomgang av alle sakspapirer i forbindelse med kommunale og fylkeskommunale organers behandling av Knudsen-saken – samtlige unntatt offentlighet.

c.) Intervjuer

- Intervjuet alle gruppeledere i fylkespolitikken og bypolitikken
- Intervjuet alle etatsledere med ansvar for utbetaling av honorar og tapt arbeidsfortjeneste, og kontroll av kommune/fylkeskommune.
- Intervjuet ledende politikere i fylkeskommunalt og kommunalt kontrollutvalg.
- Intervjuet andre ansatte med ansvar for utbetaling av tapt arbeidsfortjeneste i ulike deler av kommunen og fylkeskommunen.
- Intervjuet ansatte på arbeidskontor.
- Intervjuet annen ekspertise på forståelse av kommunelovens bestemmelser om tapt arbeidsfortjeneste, samt reglene for tilståelse av ledighetstrygd.
- Intervjuet Knudsen selv og hans advokat.
- Intervjuet styreformenn i halvoffentlige bedrifter der Knudsen satt i styret.

d.) Systematisering

- For å kunne beregne Knudsens tapte arbeidsfortjeneste fra fylkeskommunen, (fylkeskommunen nektet å oppgi summene) måtte vi bruke opplysninger fra flere fylkesutvalgsmedlemmer som var villige til å snakke. Koble dette opp mot antall møtedager i fylkeskommunale verv, samt reisedøgn, og lage et anslag. Vi sjekket anslaget mot kilder med kunnskap og brukte tallene (Vi bommet med et par tusen kroner – fikk 252.000 kroner – vi anslo 250.000 kroner.)
- For å avdekke doble møtedatoer – og dermed dobbel utbetaling av tapt arbeidsfortjeneste, måtte vi registrere alle møtedatoer gjennom tre år i en elektronisk kalender.

3. Kildebruk

Det fremgår av oversikten ovenfor at vi i hovedsak har benyttet åpne kilder, og systematisert disse. Kildeoversikten ligger i punkt 2a – d. Vi gjentar ikke kildene her. Utover at rundt 100 personer har vært kontaktet.

I tillegg har vi skaffet oss tilgang til opplysninger via lukkede kilder. Vi har vært sikre nok på opplysninger fra lukkede kilder til å kunne slå fast tidlig i saken at Knudsen ikke har hatt noen form for næringsinntekt i årene 1995-97. Det har for øvrig Knudsens advokat bekreftet til kommunen i et brev sendt i desember i fjor.

Vi har og fått ut detaljopplysninger hentet fra Knudsens timekort på arbeidskontoret i 16 av de månedene han var registrert som arbeidsledig.

4. Problem underveis

Bergen kommune gjorde arbeidet enkelt for oss ved å betrakte opplysninger om Knudsen tapte arbeidsfortjeneste som offentlige. Fylkeskommunen kom til motsatt resultat. Vi har klaget denne konklusjonen inn til fylkesrådmannen, og fikk avslag. Det avslaget klager vi

videre. Fordi vi på avslagstidspunktet visste - gjennom lukkede kilder - at de anslagene vi hadde laget for fylkeskommunens utbetalinger stemte, fikk ikke avslaget store konsekvenser. Men det har vanskeliggjort dokumentasjonen av doble møtedager.

Knudsen fikk seg etter kort tid advokat. Det har gjort at Knudsen har blitt utilgjengelig for oss. Advokaten kjørte tidlig ut meget offensivt blant annet med trusler om søksmål, men har dempet seg etter hvert. Han har mange kontakter, og har gjort en god jobb for Knudsen.

Valget i fjor høst påvirket ganske sikkert fylkeskommunens politiske behandling av Knudsen-saken 25. august. Frykten for å skulle bli beskyldt for å bruke Knudsen-saken i valgkampen gjorde at flertallet i fylkesutvalget vegret seg for å ta for hardt i Knudsen-saken. Knudsen selv gjorde det til et poeng når han i BT kommenterte det store mindretallet i fylkesutvalget som ville at Knudsen skulle betale pengene tilbake. Også Knudsens partifelle gjorde dette i et oppslag i BA forut for fylkesutvalgets behandling

Vår konkurrent i Bergen, Bergens Tidende, brukte mye spalteplass på å fungere som "korrektiv" i saken. Blant annet skjedde dette ved å gjengi våre saker på en tendensiøs og delvis feilaktig måte. Vi ble i flere oppslag også kritisert fra Knudsens advokat uten at avisen tok kontakt med oss for å høre vår versjon. Det må legges til at BT også gjorde et stykke selvstendig journalistisk arbeid og kom i kontakt med en person i Sverige som sa han hadde hatt kontakt med Knudsen i næringssammenheng og som bekreftet at Knudsen hadde gjort forsøk på å skaffe seg kontrakter etter at han gikk konkurs. Men han bekreftet også det BA hadde brakt frem i lyset, at Knudsen ikke hadde hatt noen former for næringsinntekt etter konkursen i 1993. BT har siden i to lederartikler skarpt kritisert Knudsen og bedt ham betale det han har fått for mye tilbake.

Fylkesarbeidskontoret har holdt tilbake alle opplysninger om Knudsen-saken. Våre kilder tørket ut i det øyeblikk direktoratet satte i gang en omfattende etterforskning av våre kilder. Det innebar også at ledere høyt oppe i fylkesarbeidskontoret fikk munnkurv for alle sider av saken, inkludert forståelse av regelverk, og fylkesarbeidskontorets gjennomgang av saken.

Arbeidskontoret gav opp kildejakten samtidig som man konkluderte med at Knudsen ikke hadde gjort noe galt. Den konklusjonen ble trukket før arbeidskontoret hadde fått opplysninger om hvor mye Knudsen hadde fått utbetalt fra Bergen kommune.

E. Hvor mye arbeidstid og eventuell fritid er brukt på prosjektet?

Det er ikke mulig å angi dette eksakt. Den første uken før publisering brukte begge to all arbeidstid på saken. Siden har innsatsen vært omfattende i perioder. Arbeidet med å gå gjennom alle protokoller for å avdekke doble møter, samt dokumentere at det faktisk var utbetalt dobbelt opp i tapt arbeidsfortjeneste, tok nesten en uke, for å ta et eksempel.

Det har ikke noe for seg å si hvor mye fritid som har gått med til prosjektet. Den ene av journalistene har fast lønn, og registrerer ikke arbeidstid uansett, men timetallet er ganske sikkert høyt.

F. Spesielle erfaringer

Vår arbeid med Knudsen-saken viser at det er mulig å gå løs på arbeidskrevende prosjekter også i aviser der man forventes å skulle fylle nyhetskatalogen fra dag til dag. Vi fikk i perioder ta oss fri til bare å jobbe med Knudsen-saken. Men fordi den ene av journalistene har lederansvar for den politiske dekningen i avisen, mens den andre hadde ansvaret for ukentlige BA-rapporter, har det begrenset mulighetene våre til å gå ytterligere i dybden.

Vi sitter med en følelse av at fylkesarbeidskontoret konkluderte granskningen under press. Det var en betydelig belastning for Arbeidsdirektoratet at en stortingsrepresentants klientforhold lekket ut til pressen. Derfor er det ikke usannsynlig at frikjennelsen av Knudsen

var tvingende nødvendig for å unngå ubehagelig oppmerksomhet omkring arbeidskontorenes evne til å overholde taushetsplikten. I det hele tatt har Knudsens status som stortingsrepresentant gjort politikere både i kommunen og fylkeskommunen langt mer varsomme med å anmelde forholdet og kreve penger tilbakebetalt.

G. Konklusjon

I skrivende stund foreligger det en sak til formannskapet i Bergen som konkluderer under tvil med at Knudsen ikke bør anmeldes. Men at Knudsen bør betale tilbake det han har fått for mye utbetalt i 1997. Foreldelsesreglene gjør at kommuneadvokaten mener man ikke bør gå lengre tilbake. Det gjenstår å se hva politikerne bestemmer seg for.

Det vi har avdekket gjennom arbeidet vårt er at Knudsen har fått over 250.000 kroner for mye utbetalt i tapt arbeidsfortjeneste. Vi har gjennom metodisk arbeid avdekket at Knudsen har gjort krav på dobbel tapt arbeidsfortjeneste. Det har skjedd der begge møtene har vært kommunale. Men det har og skjedd der det har vært arrangert fylkeskommunale og kommunale møter på samme dag. I forhold til dette har Knudsen tilbudt seg å betale pengene tilbake.

Vårt arbeid har også avdekket svært dårlige kommunale kontrollrutiner. Det er disse dårlige rutinene som i siste omgang redder Knudsen. Disse rutinene er nå endret, og det er blitt atskillig mer vanskelig urettmessig å gjøre krav på slike store summer som Knudsen har gjort krav på.

Med vennlig hilsen

Monika Nordland Yndestad

Gunnar Wiederstrøm